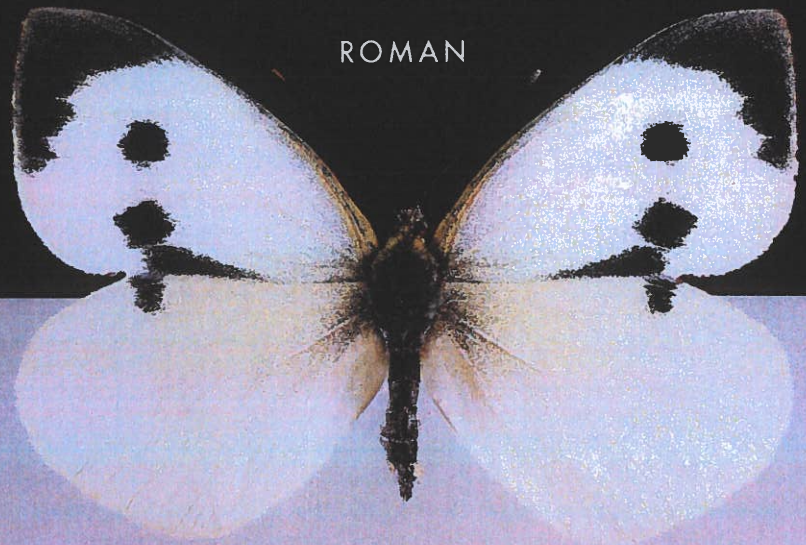

SOMMERFUGLENS STEMME

ROMAN

SOMMERFUGLENS
STEMME

BENJAMIN
KOPPEL

BENJAMIN KOPPEL

♥♥♥♥
POLITIKEN

★★★★★
BERLINGSKE

P

POLITIKENS FORLAG

Kapitel 21

Monticello, New York, ikke dateret

I går havde vi besøg af en rabbiner her på plejehjemmet. Moishe et-eller-andet. Han kom i anledning af sukkot, løvsalsfesten, og begyndte at læse animeret op fra det sted i Tredje Mosebog, kapitel 23, der beretter om, hvordan Gud lod israelitterne bo i løvhytter i ørkenen, da han førte dem ud af Egypten. Abigail mente, at han så latterlig ud, som han kastede sin overkrop frem i det traditionelle buk, mens han proklamerede bønner "Baruch atah adonai", og nogle enkelte svarede "Amen!", alt imens han viftede så kraftigt med sin traditionelle lulav, en buket med en palmegren, en pilegren, en myrtegren og en citrusfrugt, at flere af beboerne protesterede højlydt over, at de fik snavs fra grenene ned i deres kaffe.

Abigails beskrivelse mindede mig selvfølgelig straks om mine to egne Moisher. Og ham her rabbineren var såmænd en sjov blanding af lige præcis mine to for længst afdøde onkler. Han prøvede på skift at dække over sit joviale indre med påtaget alvorfuldhed og skygge for sin religiøse indædthed med sin påklistrede onkelhumor. Han var kommet for at tilbyde alle os snart-døde fred med Gud, inden vi skal herfra. Men han var så svær at blive klog på, at Abigail, med sin vanlige fandenivoldske indbildskhed og hæse stemme højlydt satte ham til vægs foran resten af den umiddelbart uinteresserede menighed. "Unge mand! Vi er ikke modtagelige over for din prædiken. Vi har for længst opgivet tanken om, at

Gud findes. Har du ikke læst historiebøgerne? Gud forsvandt i ovnene for mere end tres år siden.”

Nogle af de andre beboere protesterede over Abigails ytring og kaldte hende provokerende og gudsforladt, andre billigede den og råbte “Enig, enig”, andre igen spurgte, om hun kunne gentage, hvad hun havde sagt. Og så var der en, der væltede sin kaffe, og en anden, der fik et voldsomt, nærdøds-lignende hosteanfald. Miss Mildred måtte mane til besindighed og lod så kaffen gå rundt, mens rabbineren indlod sig på en samtale med et par af dem, der måske stadig havde deres barnetro i behold.

Abigail har nok ret. Troen forsvandt dengang. For hvordan skulle der kunne eksistere en Gud, når alle de rædsler kunne foregå? Hvilket folk ville nogensinde kunne have gjort sig fortjent til en så helvedeslignende vrede med så fatale konsekvenser? Næh, de fleste af os her er enige om, at det umuligt kunne være foregået, havde der været en gud. Det var alene menneskers værk.

Mennesker, som jeg og min far mødte, da toget endelig standsede og vi steg ud af kreaturvognen. Uniformerede mennesker, der med forbenede, udtryksløse ansigter gik i takt med gevær på skulderen. Togvognens toiletspand havde været overfyldt i timevis, spanden med marmelade var for længst tømt og fyldt med afføring. Tørsten og sulten havde været det eneste, der kunne distrahere vores frygt en smule, mellem togvognenes raslen og den skrigende lyd af metal mod metal fra hjul mod skinner. Men nu var der intet, der længere stod imellem os og vores angst.

Mødet med de gråuniformerede tyske soldater er blevet siddende i mig lige siden, og efter krigen, dengang jeg endnu kunne se, ville bare det at se en uniformeret politibetjent

eller en togfører med kasket sætte hele mit følelsesapparat i alarmberedskab, fremkalde pludselig kvalme, sitren, ubehag. Ja, bare det at fortælle om det til min kassettemaskine fremkalder endnu de samme følelser. Åh, tænk, hvis man kunne slippe for dagligt at skulle gennemleve det.

Ved indregistreringen skulle vi aflevere alt, hvad vi havde af penge, guld, sølv, smykker. Selv min fars vielsesring måtte han pligtskyldigt tage af og lægge i den lille trækasse på bordet, som allerede bugnede af værdigenstande. En ældre mand hviskede forsigtigt: "Hvis de finder det mindste på en af os, som vi ikke har afleveret, så sender de os allesammen til Polen!"

Tænk, at det kunne være en trussel. Hele min familie kom jo fra Polen, det var vores oprindelige fædreland. Den lille hyggelige by Blaszkij, der lå undseeligt mellem Lodz og Kalisz, havde på trods af fattigdom og svære kår været min families trygge favn igennem århundreder. Mine forældre og deres søskende talte altid så levende og kærlighedsfuldt om den lille shtetl. Livet havde nok været fattigt. Men også smukt, enkelt, indtil de var blevet tvunget til at flygte. Drømmen om at vende tilbage havde ikke sluppet mine forældres generation, ikke før nazisterne invaderede Polen i september 1939. Siden var Polen blevet synonym med truslen om den sikre død.

Alle tømte deres lommer i rystende afmagt og så deres værdier blive kastet nonchalant ind i bunker af andre menneskers skattede ejendele. Man fik en kvittering for det, man havde afleveret.

"Og den kvittering kan man tørre sin røv med! Vi får da aldrig vores ting tilbage af de sjakaler," hviskede min far til mig, men blev straks tysset på. Jeg kunne læse i hans ansigt, hvordan ydmygelsen over at blive irettesat af unge, aggressive soldaterlømler åd af den værdighed, der altid havde omgivet

hans person. Han var et oplyst menneske, der respekterede andre og altid gjorde sig umage for at gøre sig fortjent til at blive æret tilbage. Og nu blev han ikke bare umyndiggjort, men også ydmyget og truet.

Vi blev ført hen til et af utallige borde opstillet i gården, hvor andre fanger sad og registrerede os nyankomne. Navn, fødested, forældres navne, bedsteforældres. Er du jøde, har du børn, hvilke møbler har du derhjemme, har du fast ejendom, penge, opsparing, fast ansættelse? Alt blev registreret, før man gik videre til næste bord, hvor hele seancen gentog sig. Alle de samme spørgsmål, alle de samme svar. Og så videre til næste bord, samme spørgsmål, samme svar. Ved det sidste bord fik alle en gul stjerne sat på tøjet, med strenge ordrer om at få syet den ordentligt fast på venstre side så hurtigt som muligt. Hvis man undlod, ville det blive værst for en selv, lod de os forstå. En ældre tysk kvinde, der gik foran mig i køen, brød straks i gråd, da hun mærkede den gule stjerne på sit bryst. Hun talte ganske lavmælt for sig selv, nogle ord var hørbare, andre forsvandt sammen med støvet af kalk og mismød, der hvirvlede omkring os.

“Warum geschieht mir das, ihr ewigen Götter?”

Hvorfor straffer I mig på den måde, I udødelige guder?

Hendes ord fandt vej til mit inderste. Og pludselig indfandt musikken sig i mit sind og i mit hjerte. For den ældre dame citerede aldeles ordret en sætning fra Klytaimnestras møde med Elektra i Strauss' opera. Som hidkaldte hun ubevidst Euterpe, musikkens muse, datter af Zeus og Mnemosyne, i grædvalt forvisning om, at musikken måtte kunne redde hende fra den skæbne, der ventede.

Hvis der var én ting, jeg tog med mig fra denne første, frygtelige ankomstdag i Theresienstadt, var det dette: Musik-

ken boede trygt og sikkert dybt inde i mit væsen, selv under omstændigheder som disse. Det var mig muligt at stole på denne flyvske og uhåndgribelige kunstart som et fast og blivende holdepunkt, som en kerne af sikkerhed, en mulig kilde til overlevelse. Og denne uventede genkaldelse af en scene fra en af mine yndlingsoperaer, antændt af mødet med en for mig komplet fremmed kvinde, gav mig mod og styrke. Mit åndedræt fandt igen vej til det nederste af mine lunger.

I operaen svarer Elektra, at Klytaimnestra selv er en gudinde.

Men vi måtte ikke tale sammen, så jeg nøjedes med at lægge en hånd på kvindens skulder og give den et lille klem.

Vi var kommet til en gammel tjekkisk garnisonsby med huse i to og tre etager, der stod i rækker med sørgmodige facader, som vendte de blikket bort fra vores skæbne. I min barndom talte min far altid om, hvordan man igennem vinduerne i et hus kunne se dets sjæl. Vi elskede at kigge på bygninger, tale om arkitektur, lysindfald, indblik, udsyn. Men husene i Theresienstadt havde ingen sjæl. Alt sjælfølt syntes at have forladt stedet, før vi ankom. Måske havde der aldrig været noget smukt i den lille by, der vist var beregnet til at huse 7.000 mennesker, men som allerede da vi ankom, syntes at være beboet af det tidobbelte. Du kan nok tænke dig til, hvordan det var med pladsen.

Vi blev ført igennem byen, og pludselig skulle min far og jeg skilles. Han skulle med mændene til en bygning, der blev kaldt Hannoverkasernen, jeg skulle med de øvrige kvinder bo skråt overfor i Hamburgerkasernen. Det var forfærdeligt. Min far så så nedbrudt og trist ud, det værste ved det hele var synet af min ellers så stærke far, der nu resignerede over for den uretfærdighed, der var overgået ham. I samme øjeblik,

han gav slip på min hånd og fulgte med de andre mænd ind i den forræderiske bygning med de indsunkne vinduer, forlod livsmodet ham, jeg kunne se det på hans gang, hvordan skuffelsen fortrængte hans viljefasthed. Hvert skridt efterlod en lille sky af støv, som hans slæbende fødder hvirvlede op efter sig. Han kiggede efter mig, men fik at vide, at han skulle se ret frem. Og mine øjne evnede ikke at holde tårerne tilbage, selvom jeg brugte alle mine kræfter på ikke at give vagterne den glæde at se mig græde.

Inde i Hamburgerkasernen blev vi gennet op ad trapperne, op til en lille dør, der viste ind til et loftsrum, der stank syrligt af urin og sødligt af råd. Snavs og støv lå som en skorpe på gulvplanker og tværbjælker, overalt lå der affald i dynger, aviser, papir, klude, ødelagte trækasser, tomme dåser, ubestemmelige metalgenstande. Vinden blæste ind gennem de store revner i taget, man kunne se lige op i himlen. Der var en svag summen af opgivenesshed, folk der mumlede for sig selv, undertrykt hulken, mismodig gråd.

Det var lyden af fortabelse.

Hele rummet var fuldt af trærammer i tre etager, det var her, folk havde deres sengeleje, det var her, jeg også skulle sove. Hvis jeg altså kunne finde mig en plads. For alle sengepladser var taget, der lå allerede to og mange steder tre mennesker på hver køjeetage. Nogle af kvinderne fra mit følge fik mast sig ind og skabt sig en ledig plads under protester fra de mennesker, der allerede lå der i forvejen. Jeg gik rundt i gangene imellem sengene og så kvinderne i øjnene, nogle lå, andre sad på deres senge, de fleste havde tydeligvis forsøgt at få deres lille sengeplads til at blive hjemlig. Det hele forekom så uvirkeligt, usandsynligt, umuligt. Men så vinkede en kvinde mig til sig og tilbød mig en plads ved siden af hende under

den øverste loftsbjælke. Der var knap plads til hende, men jeg satte mig ved siden af hende og fortalte hende mit navn. Hun hed Jana, var en tjekkisk jøde, hendes alder ubestemmelig. Jana Lipstadt. Hun kunne nemt være på min alder, i midten af tyverne. Men med hendes rande under øjnene, hendes bitre læber og indsunkne kinder, hendes usunde hudfarve og kraftesløse bevægelser kunne hun også være tyve år ældre. Hun pegede på resterne af en papirgarnsmadras, der lå i hjørnet under bjælken, og jeg forstod, at jeg skulle hente den, det skulle være min seng. En støvsky rejste sig, da jeg løftede den, og jeg både nyste og hostede.

“Schmutz wird Ihre geringste Sorge sein,” sagde en hæs stemme bag mig på gebrokkent tysk, efterfulgt af en brutal hoste. Skulle snavset virkelig blive den mindste af mine bekymringer? Det var en ældre rumænsk kvinde, der talte, hun kunne se min rådvildhed.

“Flöhe! Bettwanzen! Typhus! Mangel an Medikamenten! Huste einfach, so lange du kannst!”

Mit skoletysk var for længst rustet. Men hendes ord forstod jeg, og jeg glemte dem aldrig. Jeg tog dem ikke som en trussel. Men som en opfordring til at bruge hver dag, hver time på bedste vis. Sørge for at få noget ud af livet, så længe man havde det i behold. Så længe man kunne.

“Und dazu kommen noch die Transporte nach Osten.”

“Årh, hold dog din mund, forbandede kvindemenneske, du forpester jo luften for os andre,” sagde en yngre kvinde, der sov i køjen over hende. Hun hed Ludmila, havde et sprog, der stod i skarp kontrast til hendes dybe, sorte øjne og hendes elegante bevægelser, som var hun en ballerina, der tilfældigvis var dumpet ned i helvede. Og det var lige præcis

det, hun var, skulle det vise sig. Hun havde været solodanser på balletten i Prag, inden tyskerne havde revet hende ud af hendes liv. Ludmila's mor, Jirka, sad og græd ved sin datters side. Hun var tydeligvis afkræftet, underernæret og svækket, og den rumænske kvindes ord fik hende til at ryste.

"Du behøver vel ikke at tage livet af os, før nazisterne gør det?" sagde Ludmila indigneret til den ældre rumænske dame, jeg ikke længere husker navnet på, mens hun lagde armene trøstende om sin mor. Men den ældre dame vendte sig bare om på siden og blev ved med at tale om utøj og transporterne mod øst og den skæbne, hun var overbevist om ventede os alle.

"Wir landen alle in den Kammern. Das Gas ist unser Endpunkt."

Det var det, der fyldte hendes tanker. Også Jana bad hende om at tie. Fortalte hende, at hun ikke hjalp nogen, når hun udgød sine bekymringer ud over hele sovesalen. Selvfølgelig ville vi blive reddet. Og så prøvede Jana at trøste mig med, at man nok kunne overleve lus og lopper, man skulle bare lade være med at klø. "Lad, som om det ikke klør, forestil dig, at det er solen, der på en varm sommerdag har gnavet lidt i din hud. Og så bare lade være med at klø." Men det var umuligt ikke at kradse sin hud til blods i den ulige kamp mod de bid-ske nattegæster, der beboede vores madrasser og tøj, vægge og træværk. Og de mange rifter og åbne sår i huden gjorde kun tingene værre.

Jana tilbød mig fra start sit venskab, tillige med en plads i sit sengeleje. Hun rykkede så tæt ind mod væggen, hun kunne, og klappede forsigtigt på de uhøvlede træbrædder, der udgjorde sengebunden. Vi kunne lige så godt blive venner, når

vi nu alligevel skulle ligge så tæt som et ægtepar i armod. Hun havde brug for en at tale med. Og hun mente, at jeg havde brug for en ven. Uden en ven ville man ikke kunne overleve.

Selv med en ven ville det blive svært.

Jana havde undervist i litteratur på universitetet, var blevet anholdt midt i en forelæsning om Cervantes foran sine studerende i Prag og sendt til Theresienstadt, et års tid før jeg ankom til lejren. Hun var sikker på, at hendes bedste chance for at undgå at blive sindssyg var at recitere lange passager af Cervantes og Stendhal, Dostojevskij og Kafka for sig selv. Og så elskede hun musik, havde spillet violin hele sit liv og var på et tidspunkt blevet nødt til at vælge imellem at gøre enten litteraturen eller musikken til sin levevej. Hun havde valgt ordene, for at undervise på universitetet havde umiddelbart lignet en sikrere levevej. Men ikke uden at love sig selv at blive ved med at spille violin hver dag resten af sit liv.

“Jeg håber for dig, at du har nogle kunstværker, du kender så godt, at du kan genkalde dig dem her midt i helvede. Det vil gøre det lettere for dig at overleve.”

Kunsten indgyder mod. Vilje til at overleve. Styrke til at modstå elendigheden. Det var hendes faste overbevisning. Og selvom flere tyssede på hende og affærdigede hende som irriterende, naiv, endog tosset, hver gang hun begyndte at tale om det, så formåede hun alligevel at inspirere nogle af os. Mange af os. Når hun reciterede sine yndlingsforfattere og generøst overdængede os med opbyggelige citater og finurlige observationer fra litteraturhistoriens øverste hylde, så lyttede vi.

“Den, som mister rigdom, mister meget. Den, som mister en ven, mister mere. Men den, som mister sit mod, mister alt.”

Det var hendes yndlingscitater blandt alle hendes yndlingscitater. Cervantes. Hun havde skrevet afhandlinger og bøger og afholdt forelæsninger om Cervantes. Hans ord talte til hende fra begyndelsen af det syttende århundrede, og igennem alle dem, der havde lært og lånt af ham: Gustave Flaubert, Alexandre Dumas, Mark Twain. Hun talte om alle de billedkunstnere og komponister, der stod i gæld til Cervantes, beskrev deres billeder, deres musik. Picasso, Doré, Mendelssohn, Strauss. Hendes fabulerende lovprisninger af Cervantes kunne i glimt få mig, ja, få os allesammen til at glemme, hvor vi var. Og hvorfor vi var der. Men kun i kort tid ad gangen. For hun fortalte også om de mange ulykkelige, hun allerede havde set blive sendt bort. Forsvinde. Mennesker, rigtige mennesker, der, på trods af deres ugenkendelige ydre, stadig var mennesker. Som nu var forsvundet østpå. Man skulle holde sig frisk, sagde hun. Se levende ud. Se glad ud. Være anvendelig. Så kunne man bruges i glimmerværket til at spalte marieglas. Og undgå at blive sendt bort. Blev man først sendt i transport, vendte man aldrig tilbage.

“Så er der kun skorstenen tilbage,” sagde hun, mens hun pustede sin flagrende hånd væk fra sig.

Det hele var så uforståeligt. Livet så forandret. Verden var forsvundet.

“Husk, at du er et menneske.” Sådan begyndte Jana hver dag med at minde sig selv om, at de daglige ydmygelser ikke måtte have held til at fordrive hendes egen menneskelighed. Vores alles. Alt, hvad jeg havde lært, tænkt, gjort, oplevet, var som ved et trylleslag fra helvede blevet værdiløst. Fra nu af handlede livet alene om at overleve. Og hvis muligt, med en smule ære i behold. Men det var langt fra givet. Overlevelse var det, man talte om, det, man tænkte på. Alle de drømme,

som tidligere havde været mine bøjer i livets hav, forsvandt i de hensynsløse bølger af ydmygelse, som fangenskabets blev for os alle. Alle blev trukket mod bunden af overmagtens vilkårlige had. Og alt blev sat ind på at kæmpe sig mod overfladen, kæmpe for at overleve.

Jana blev min hjælp. Ikke mindst om natten, hvor hun indimellem holdt fast i mine hænder, så jeg ikke kunne kradsse mine rifter til åbne sår. Jana og hendes evige påmindelser om at holde fast i kunsten, i litteraturen, i musikken for ikke at forsvinde helt, blev mit anker.

Jeg fik også en anden veninde. En dansk pige, Charlotte, en smuk pige på min egen alder, der kom fra en ortodoks familie fra Randers-egnen. Hun ankom med en transport nogle dage, eller måske uger, efter mig og havde fundet plads i samme køje som den rumænske kvinde. Hun vakte min nysgerrighed med sin uskyldige skønhed og lettere åndsfraværende blik. Det var, som om hun hele tiden ledte efter sprækker i virkeligheden, hvor mirakler kunne gro. Hun havde eksempelvis hørt, at man selv kunne lave et middel mod lopper. Man skulle bare fange en god håndfuld, helst hundrede eller lidt flere, koge dem i en smule vand og så drikke det.

“Hvorfor ikke? Det kan jo være, det virker,” sagde hun og gik i gang med sit forehavende. Men hun kradsede sig lige så meget i nætterne efter, at hun havde ladet sit loppeafkog forsvinde ned over tungen og ned i maven. Det duede ikke. Den eneste forskel var, at hun fremover blev kaldt Char-flohte. Andre danskere kaldte hende Char-loppe. Men Charlotte, hun slog bare ud med armene og så sig om efter andre steder at plante sit håb.

I begyndelsen kom min far på besøg i vores barak om aftenen hver anden eller tredje dag, men inden længe begyndte

der at gå længere tid imellem. Han blev hurtigt tynd. Afkræftet. Gammel. Det var et frygteligt syn at se dette intellektuelt så stærke menneske knække på den måde, blive til et modløst hylster, der så kort tid forinden havde haft overbevisninger og styrke, men nu var et fjernt ekko af et for længst forsvundet helt menneske. Når han kom over, satte han sig på min sengekant med hænderne foldet i skødet. Sagde næsten ingenting, forsøgte at smile, men end ikke hans læber indvilgede i at føje hjertet. Han kunne ikke smile. Ikke engang til mig, hans egen datter. Han sad bare og så stift ud i luften, svarede knap, når jeg talte til ham. Hans øjne var tomme, blodsprængte. Det virkede, som om selv evnen til at græde havde forladt ham, som var en kilde med tårer tørret ud under en brændende sol. Hans øjne så forbrændte ud. Det var det, de var. Brændte.

Der gik ikke mange uger, før den rumænske kvinde holdt op med at hoste og udspy sine væmmelige tyske dommedagsprofetier. En aften, vi alle skulle til ro, protesterede hun for en gangs skyld ikke over, at Jana øste af sin litterære passion. Vi tog egentlig ikke synderlig notits af det. Kun Ludmila stak til hende og spurgte sarkastisk, om hun havde forspist sig, siden hun ikke gjorde kvalm, som hun plejede. Jirka forsøgte at standse sin datters spydigheder. Men den rumænske kvinde svarede ikke, trak bare vejret i sporadiske gisp og grådfyldte grynt, var forsvundet langt ind i en smertefuld søvn.

Næste morgen fandt vi hende død i sin seng. Charlotte, som delte seng med hende, mumlede en stille bøn, "Baruch dayan ha'emet." Velsignet er sandheden. Så rejste hun sig roligt, lagde den døde kvindes arme over hendes bryst og sagde "Gam zu l'tovah". Også dette er for det bedste.

Jana og Charlotte bar hende roligt i arme og ben ud af

sovesalen, hun så så let ud, så spinkel og lille som en fugleunge, hendes hud var pergamenttynd, næsten gennemsigtig. De bar hende ned ad trappen, ud på en kærre, der stod udenfor og ventede på at fragte døde til krematoriet. Jeg fulgte forsigtigt efter dem. Ville se, hvor de gjorde af hende. Iagttog på afstand, hvordan de døde lå navnløse og tingsliggjorte i en bunke oven på hinanden, med de tynde lemmer stikkende i alle retninger, berøvet den sidste rest af menneskelighed. Ingen sagde noget. Og så blev den lille ladvogn trukket hen til næste opgang, hvorfra der også blev slæbt døde ud og lagt oveni. Til sidst blev vognen trukket mod krematoriet. Hun blev det første døde menneske, jeg nogensinde havde set.

Men ikke det sidste.

Kapitel 22

København, januar 2016

Alexander følte sig som en otteårig igen, som han sad på skamlen og legede med det gamle trykaskerbæger, der stod nøjagtig, hvor det havde stået i alle årene, mens han lyttede til grammofonnålens knitrende søgen efter musikken i LP'ens riller. Brahms. Lyden af barndom. Og lugten.

“Det var sgu da hyggeligt, at du lige havde tid til at kigge ind. Det er godt nok længe siden.”

Alexander havde ofte tænkt på, at han skulle besøge Ivar, hans barndoms klippe, der aldrig havde været lunefuld eller upålidelig. Ivar havde altid bare været Ivar, afmålt, men omsorgsfuld, fāmælt, men forstående. Og så havde han ikke ændret sig spor. Eller. Selvfølgelig måtte alderen have sat sig som erfaringstunge furer i hans venlige ansigt, men Alexander havde altid syntes, at Ivar lignede en olding, en gammel troldmand uden alder, men med tusind års oplevelser under huden. Det havde han i hvert fald altid sagt selv: “Jeg har set og hørt og oplevet alt, hvad der er værd at vide om livet på dette teater.”

Alexander havde svært ved at drikke den alt for varme Harboepilsner, som Ivar havde tilbudt ham. Ivar derimod nåede at bunde tre halvliters dåser, inden Alexander nåede bare halvvejs igennem sin første.

“Har du egentlig aldrig haft lyst til at forlade teatret? Stifte din egen familie?” spurgte Alexander. Han mærkede en barnlig glæde ved at sidde på Ivars kontor og undrede sig for

første gang nogensinde over, at Ivar var forblevet en teatereremit. Det var, som om der ikke var sket noget som helst i Ivars liv, siden Alexander så ham sidst, og det var allerede flere år siden.

“Næh, det har jeg ikke haft brug for. Teatret her er jo min familie. Og du må tænke på, at her har jeg hørt alle sange og alle sprog, set alle mennesker og hele verden. Det er teatrets magi. Næh, det almindelige liv, det er for andre mennesker.”

Da Alexander var dreng, havde Ivar været det mest vidende menneske, han kendte. Han kunne alt, havde adgang til alt, hvad teatret gemte på, fra farvede pærer over middelalderkostumer, tro kopier af alskens våben, værktøj, kemikalier, cykelpumper, hvad som helst. Og det, han ikke kunne finde, konstruerede han på sin høvlebænk ud af, hvad der lige var tilgængeligt af tømmerrester, søm, skruer, ledninger. Han kunne fortælle fantastiske historier om alt, hvad der vedrørte teatret, om fordrukne skuespillere og grænseoverskridende teaterchefer, om uheld med lysriggen og røgmaskiner, der gik i selvsving, om spøgelse og drømme og bristede forventninger. Alexander havde altid elsket at høre om det hele, han nød at blive opslugt af det særlige grænseland mellem virkelighed og fiktion. Og så var der musikken. Ivar spillede altid skønne vinylere på sin gamle rejsegrammofon i det lille, varme, spøjst udsmykkede kælderrum. Mest Brahms. Men også Aretha Franklin, Marvin Gaye, cubansk folkemusik og gamle danske revyviser.

“Jeg har fundet to bånd, som min mormor har sendt til mig.”

Ivar, der var i gang med at sortere nogle meget små søm i gamle, rustne metaldåser, svarede med et grynt.

“Lillian har haft dem liggende i årevis. Hun har aldrig

givet dem videre til mig. De har bare ligget i en kasse hjemme hos hende.”

Ivar gryntede igen.

“Så nu har jeg taget dem med hjem. Og er i tvivl om, hvorvidt jeg skal høre dem. Høre, hvad det er, min mormor har at fortælle. Eller havde, dengang hun sendte dem.”

Ivar kiggede op på Alexander, han svarede ikke, satte blot de små metaldåser ind på en hylde og trak derefter to store plastickasser frem fra under en stigereol.

“Jeg ved ikke om... Om jeg overhovedet skal høre dem til ende. Det ene er snart 30 år gammelt. Det andet er fra dengang, jeg blev atten år. Det er sgu også mere end tyve år siden nu. Mon ikke jeg bare skal lade det ligge?”

Ivar stod med en saks og klippede stikket af nogle gamle ledninger, klippede med en elegant håndbevægelse ind til kobberet med en lille tang. Alexander var imponeret over hans håndelag.

“Vil du prøve?” spurgte Ivar. Alexander rystede på hovedet. “Jeg dur ikke til sådan noget. Endnu en ting, jeg ikke dur til.” Han bundede sin Harboe, den smagte vammelt, som gammel overgæret øl. Da han kiggede på datomærket i bundet, så han, at den var flere år over sidste holdbarhedsdato.

“Den fejler ikke noget,” sagde Ivar, som havde han læst hans tanker. “Jeg drikker dem altid. Får dem billigt nede i supermarkedet, fordi de er udløbet. Sådan nogle øl kan holde sig i årevis. De bliver faktisk nærmest bare bedre med alderen. Jeg har flere kasser stående.” Ivar var gået i gang med at skrue nye stik på ledningerne.

“Men på den anden side... Hvad kan der ske ved, at jeg hører dem?” fortsatte Alexander. “Måske synger hun bare en fødselsdagssang eller sådan noget. Det kunne jo være sjovt at

høre lidt mere til hendes stemme end de få minutter, jeg indtil videre har lyttet. Men samtidig er jeg også nervøs for at... for at min mormor skal afsløre et eller andet ubehageligt. Forstår du, hvad jeg mener?”

Ivar nikkede.

“Kom, nu skal vi op på bagscenen og se, om ledningerne fungerer. Det er aldrig til at vide, før man prøver dem.”

De gik ud af Ivars lille rum, ud i kældergangen, hen til den gamle, støvede vinkeltrappe, der førte lige op på bagscenen i det store teatertrum. Ivar trak et stort håndtag opad, og fire kraftige projektører lyste hele området op.

“Jeg tror sgu bare, at jeg prøver at høre dem. Hvad kan der ske? Det er jo bare bånd.”

Ivar rømmede sig, mens han lagde den store bunke af kabler i armene på Alexander.

“Hold lige dem her, mens jeg finder enderne.”

Efter at have prøvet de mange kabler, der alle virkede til Ivars tilfredshed, hjalp Alexander Ivar med at rulle dem pænt sammen og lagde dem i et par store kurve i siden af scenen, hvorefter Alexander tog sit overtøj på. Han mærkede en uro i kroppen. Men det var en velgørende uro. Han skulle hjem til båndoptageren, han følte sig klar, så klar som han nogensinde ville blive. Nu skulle det være.

“Tak for snakken, Ivar.”

“Held og lykke med det hele. Og kom snart igen, knægt.”

Alexander grinede for sig selv, da han fumlede med nøglen og knap kunne få sat den i låsen til lejligheden. Han var glad, nærmest euforisk over det, der skulle ske. Han skubbede døren i med den ene fod, det gav et smæld, der straks fik hans ene øre til at hyle, men han lod sig ikke anfægte af det og

sparkede i stedet skoene af fødderne, mens han tog jakken af og gik ind i stuen. Han satte sig til rette i sofaen, gned hænderne mod hinanden, rullede lidt med skuldrene. Og skulle så lige til at trykke på play, da hans telefon ringede. Han rejste sig for at finde den frem fra jakkelommen. Det var Gry.

Han vidste, at han ville lyde for irriteret, at han ikke ville kunne skjule, at han var midt i noget vigtigt, noget, han havde taget tilløb til alt for længe. Hun ville spørge, hvad der var i vejen, han ville sige, at alt var i orden, hun ville blive bekymret, han ville forsøge at flytte fokus, og så ville hun blive irriteret. Og måske ville det give ham en kærkommen undskyldning for at udskyde hele projektet.

Han lagde telefonen på bordet og lod den ringe. Og tændte så for båndoptageren.